

24.4.2020

Asiantuntijalausunto

BIOS-tutkimusyksikkö

Eduskunnan talousvaliokunta

Asia: VNS 1/2020 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021–2024, <https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/VNS+1/2020>

Lausunnon pääsanomat:

- Koronakriisin aikana ja sen jälkeen julkisen talouden suunnittelua ei tule tehdä vain kapean kestävyysvajekehyyksen ohjaamana, vaan julkisen talouden tulevaisuutta on tarkasteltava kokonaisvaltaisen riskiarvioinnin näkökulmasta.
- Myös koronakriisin aikana julkisen talouden suunnitelma on laadittava siten, että se tukee hallituksen hiilineutraaliustavoitetta ja ekologisen jälleenrakennuksen mukaista siirtymäpolitiikkaa. Kaikkea julkisen talouden suunnittelua tulee ohjata näkemys talouden todellisista rajoitteista ja konkreettisista sektorikohtaisista toimista, joita ekologisen jälleenrakennuksen toteuttaminen edellyttää.
- Julkisen talouden suunnitelmassa on lähtökohtaisesti huomioitava koronakriisin aiheuttamat muutokset kansainvälisissä ja eurooppalaisissa talous- ja rahapolitiikkaa määrittävissä instituutioissa. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota keskuspankkien entisestään kasvavaan rooliin taloudessa, julkisen velanhoidon uusiin mekanismeihin ja euroalueen kasvu- ja vakaussopimuksessa mahdollisesti tapahtuviin merkittäviinkin muutoksiin.
- Koronakriisin aikana ja välittömästi sen jälkeen on vältettävä leikkauspolitiikkaa, joka heikentäisi kansalaisten hyvinvoinnin edellytyksiä ja mahdollisuuksia toteuttaa ekologinen jälleenrakennus hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi.

Kiitämme mahdollisuudesta antaa *monitieteisen ympäristötutkimuksen* näkökulmasta asiantuntijalausunto Valtioneuvoston selonteosta koskien julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2021–2024.

Selonteko on esitetty valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa. Tämä antaa väistämättä sävyn paitsi selonteolle myös lausunnollemme. On pystyttävä erottelemaan poikkeusolojen vaatima välitön reagointi, poikkeusolojen seuraus julkiselle taloudelle pidemmällä tähtäimellä ja julkisen talouden paras mahdollinen hoito ylipäätään. Seuraavassa käsittelemme ensiksi välitöntä reagointia ennen kuin tarkastelemme selontekoa laajemmin monitieteisen ympäristötutkimuksen näkökulmasta.

Hallituksen taloutta rajoittavat toimenpiteet ovat olleet koronakriisin alkuvaiheessa parhaan käytettävissä olevan tiedon perusteella perusteltuja. Toki vasta aika näyttää, minkälaiseen valoon toimenpiteet asettuvat pidemmällä aikavälillä, kun tiedämme, miten pandemia on edennyt kansallisesti ja kansainvälisesti ja millä tavoin se on kytkeytynyt muihin mahdollisiin sosiaalsiin, taloudellisiin, poliittisiin tai ekologisiin kriiseihin.

Hallitus on pehmentänyt rajoitustoimenpiteiden vaikutuksia antamalla automaattisten vakauttajien toimia, helpottamalla yrittäjien työttömyysturvaa ja tukemalla yrityksiä erilaisten mekanismien kautta. Yritystukia on pyritty kohdentamaan erilaisin kriteerein, mutta ensitietojen mukaan näyttäisi siltä, että tuki- ja maksatusmekanismeja on kehitettävä. Koronakriisin keskellä on ensisijaista kohdentaa tukea niin, että apua saadaan sinne missä sitä oikeasti tarvitaan mutta samalla ajatella tukipolitiikkaa myös niin, että se suuntaa elinkeinoelämää ekologisesti kestävään suuntaan. Seuraavan kriisin varalta tukijärjestelmiä on myös arvioitava perustavasti uudella tavalla. Tällöin kyseeseen tulevat esimerkiksi perustulon kaltaiset ratkaisut, jotka luovat turvaa sekä muuttuvassa työelämässä että mahdollisissa talouden kriisitilanteissa.

Tähän asti hallitus ja julkinen hallinto ovat toimineet julkisen talouden suhteen laajassa yhteisymmärryksessä: on tehty tarvittaviksi koetut toimenpiteet ilman, että niitä olisi mikään taho pyrkinyt ratkaisevasti rajoittamaan budjetinäkökulmasta. Kuten selonteosta käy ilmi, hallitus tekee tilanteen edetessä jatkuvasti merkittäviä lisäpäätöksiä. Lausunnossa kiinnitämme huomion erityisesti selonteon seikkoihin, jotka kuvaavat ja luovat edellytyksiä näille jatkotoimenpiteille.

Sosiaalinen ja ekologinen kestävyys puuttuvat julkisen talouden tarkastelusta

Monitieteisen ympäristötutkimuksen näkökulmasta selontekoon sisältyy kaksi rakenteellista ongelmaa. Ensimmäinen on tavoitteiden ja niitä tarkastelevan analyysikehikon ristiriita. Toinen on liian kapea näkymä julkisen talouden riskeihin.

Julkisen talouden suunnitelman tarkoituksena on tukea julkista taloutta koskevaa päätöksentekoa. Julkisella taloudella taas on monenlaisia tehtäviä. Kuten selonteossa todetaan, pääministeri Marinin hallituksen talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Edelleen selonteon mukaan hallitusohjelmassa asetettuja keskeisiä talouspolitiikan tavoitteita ovat:

- normaalin kansainvälisen ja siitä heijastuvan kotimaisen talouskehityksen oloissa työllisyysaste nostetaan 75 prosenttiin ja työllisten määrä vahvistuu vähintään 60 000 henkilöllä vuoden 2023 loppuun mennessä
- normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa julkinen talous on tasapainossa v. 2023
- hallituksen päätöksillä eriarvoisuus vähenee ja tuloerot pienenevät
- hallituksen päätöksillä Suomi kulkee kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä.

Työllisyysasteeseen ja julkisen talouden *tasapainoon* liittyvät tavoitteet nousevat käytännöistä ja kehyksestä, joilla julkisen talouden suunnitelmaa on totuttu tekemään. Ne eivät ole tässä mielessä itsenäisiä talouspolitiikan tavoitteita, toisin kuin *tasa-arvoon* ja *hiilineutraaliuteen* liittyvät tavoitteet. Ensimmäiset kaksi tavoitetta ovat olemassa lähinnä suhteessa julkisen talouden suunnittelun totunnaisiin käytäntöihin. Jälkimmäiset kaksi tavoitetta sen sijaan ovat hallituksen asettamia poliittisesti perusteltuja, ja toki myös laajasti tutkimukseen nojaavia, tavoitteita.

Korkea työllisyysaste ja julkisen talouden tasapaino nähdään selonteossa talouspolitiikan ja laajemmin hallitusohjelman tavoitteiden – kootusti hyvinvoinnin – saavuttamisen edellytyksinä. Toisin sanoen, matala työllisyysaste ja julkisen talouden epätasapaino muodostavat riskejä hyvinvoinnin saavuttamiselle. Monitieteinen ympäristötutkimus sen sijaan on pitkään korostanut ympäristö- ja resurssitekijöihin liittyviä riskejä. Luonnonjärjestelmien toimivuus ja luonnonvarojen kestävä hallinta ovat kriittisiä edellytyksiä talouden kyvyille tuottaa hyvinvointia. Luonnontieteellisestä tutkimuksesta tiedämme, että riski näiden edellytysten rapautumiselle on erittäin korkea. Hallituksen talouspolitiikassa oikeudenmukainen siirtymä kohti hiilineutraaliutta tähtää juuri näiden riskien hillitsemiseen. Selonteko jättää nämä ulottuvuudet kuitenkin käytännössä kokonaan huomiotta.

Koronakriisi on nostanut uudella tavalla esiin reaalisten resurssien merkityksen. Julkisen maksukyvyn sijaan talouden toimintaa ja hyvinvoinnin tavoittelua rajaavat sosiaaliset ja materiaaliset tekijät, erityisesti luonnonvarat, osaaminen, teknologia, ihmistyövoima, kaupan rakenteet ja poliittinen mielikuvitus. Juuri nämä tekijät määrittävät terveydenhuollon kyvyn vastata koronaepidemiaan. Rahaa on kaikkeen, mitä tuotetaan ja on omassa valuutassa myynnissä, mutta rahalla ei saa mitään, mitä ei pystytä tuottamaan. Tämä pätee yleisesti, ei vain koronakriisissä.

Poikkeuksellinen ajankohta nostaa erityisen terävästi esiin selonteon riskiarvion kapeuden sen keskittyessä painottamaan kestävyysvajetta julkisen talouden uhkana. Vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen keskuspankkien rooli talouden jatkuvuuden takaajana ja myös valtioiden velkakestävyuden määrittäjänä on saanut uudet mittasuhteet¹. Nyt koronakriisin myötä kasvaneiden julkisten velkojen hoitamisesta epätavanomaisin keinoin keskustellaan Euroopassa ja muualla yhä kiihkeämmin. Jättämällä tämän historiallisen muutoksen huomiotta selonteko ottaa riskin vakavista virhearvioista ja -toimista. Riskinä on esimerkiksi toistaa finanssikriisin ja eurokriisin hoidossa tehtyjä toimia, jotka tutkimusten mukaan murensivat sosiaalista kestävyyttä.

Tiivistäen, monitieteisen ympäristötutkimuksen näkökulmasta julkisen talouden suunnittelu vaatii:

- selontekoa laajemman näkökulman talouteen reaalisisina toimina ja materiaalivirtoina, jotta sosiaalinen ja ekologinen kestävyys olisivat saavutettavissa
- käsityksen julkisen talouden riskeistä, jotka seuraavat talouden riippuvuudesta reaalisisista resursseista
- käsityksen julkisen talouden maksukyvyistä, jota parhaillaan määritetään uudelleen kansainvälisten ja eurooppalaisten poliittisten ja taloudellisten instituutioiden murroksessa
- uusia työvälineitä sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden seurantaan ja tavoitteluun.

Kestävyysvaje, talouden rajoitteet ja keskuspankkien rooli

Selonteko ylikorostaa kestävyysvajetta julkisen talouden suurimpana riskinä. Yhdessä selonteon ydinkappaleista sanotaan: “Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan nykytilanteessa merkittävä. Näin ollen julkista taloutta on sopeutettava pysyvästi, julkisen talouden tulopohjaa vahvistettava esim. työllisyyttä kohentavien toimien tai tulevaisuuden menopaineita hillittävä rakenteellisin uudistuksin, jotta tulot ja menot olisivat pitkällä aikavälillä tasapainossa.” (s. 16-17) Selonteko nostaa kestävyysvajeen erityisiksi syiksi koronatilanteen ja väestön ikääntymisen. Valtiovarainministeriön viesti on ollut pitkään sama, jo ennen koronakriisiä, mutta nyt koronakriisin hoidon myötä julkisen velan kasvaessa ministeriö on huolissaan kestävyysvajeesta entistäkin painokkaammin.

Selonteosta ja valtiontalouden kestävyysvajeen käsittelystä jää täysin huomiotta rahatalouden institutionaalinen ja poliittinen ulottuvuus. Puute on räikeä, kun otetaan huomioon, minkälaisen roolin euroalueen uudet talousmekanismit ja erityisesti keskuspankki ovat ottaneet etenkin

---

¹ Esim. Ronkainen, A., & Sorsa, V. P. (2018). Quantitative Easing forever? Financialisation and the institutional legitimacy of the Federal Reserve's unconventional monetary policy. *New political economy*, 23(6), 711-727.

vuoden 2008 kansainvälisen finanssikriisin jälkeen. Keskuspankit ovat pitäneet muun muassa määrällisen helpottamisen toimillaan ja korkopolitiikallaan markkinoiden rattaat pyörimässä ja huolehtineet julkisten talouksien maksukyvyistä. Tästä huolimatta selonteko ei mainitse keskuspankkeja sanallakaan.

Esimerkiksi valtiovarainministeri Katri Kulmunin nimittämän selvitysryhmän puheenjohtaja, työelämäprofessori Vesa Vihriälä on ehdottanut järjestelyä, jossa merkittävä osa koronakriisin seurauksena syntyneistä euroalueen julkisista veloista käytännössä unohdetaan.² Toisena esimerkkinä Englannin keskuspankki on ryhtynyt rahoittamaan valtion koronakuluja suoralla keskuspankkirahoituksella – ilman, että valtio edes teknisesti velkaantuu.

Niin kauan kuin suoran keskuspankkirahoituksen ja julkisten velkojen mitätöimisen – puhumattakaan muista lievennistä mutta silti julkisen talouden maksukykyyn merkittävästi vaikuttavista toimenpiteistä – tiedetään olevan reaalisesti mahdollisia, ne on otettava julkisen talouden suunnittelussa huomioon. Samasta syystä niihin on muodostettava valtion tasolla poliittisesti harkittu kanta. Koko eurooppalainen talous- ja rahapolitiikka elää tällä hetkellä erittäin voimakkaasti, ja uudenlaisia ratkaisuja ja olemassa olevien sääntöjen kriittistä tarkastelua tarvitaan väistämättä euroalueen nostamiseksi takaisin jaloilleen. Tällaisessa tilanteessa julkisen talouden tarkastelun rajoittaminen kansallisten menopaineiden hillintään luo turhia rajoitteita ja synnyttää virheellisten arvioiden ja toimenpiteiden riskin.

Uusi tilanne korostaa tarvetta riskien kokonaisvaltaiseen arviointiin. Mikäli kestävyysvajeen umpeen kuromiseen tähtäävä politiikkakehitys johtaa siihen, että Suomessa vähennetään panostuksia terveydenhuoltoon tai hoiva-alaan, seuraa heikennyksiä, jotka näkyvät elämänlaadussa ja kyvyssä torjua tulevia kriisejä. Samoin ilmastonmuutoksen hillintä- ja sopeutumistoimiin tähtäävien investointien vähentäminen johtaa sopeutumiskykyimme heikkenemiseen. Yhdessä tällaiset heikentymiset luovat yhä viheliäisempiä ongelmavyöhyttejä. Tätä vastoin, jos julkisen velan määrä kasvaa, *emme* tiedä varmaksi, että siitä aiheutuisi merkittäviä ongelmia. Lisäksi, kuten yllä todettiin, kasvavan julkisen velan seurauksiin ja velkojen eurooppalaisen tason poliittisen käsittelyyn on mahdollista aktiivisesti vaikuttaa. Kuten viime vuosien valtionvelkojen korkotasot Euroopan maissa ovat osoittaneet, keskuspankkien uuden ratkaisevan roolin aikakaudella markkinat eivät yksiselitteisesti määritä julkisen velan seurauksia, sen tekevät pikemminkin politiikka ja julkinen hallinto yhdessä.

Valitettavasti selonteko on valinnut kapeamman lähtökohdan, jossa keskuspankkien viime vuosina uudistunut rooli ja sitä koskeva laajempi talouspoliittinen ymmärrys sivuutetaan. Esitetty julkisen talouden suunnitelma perustuu ajatukselle, että julkisten meno- ja tulovirtojen täytyy olla melko lyhyelläkin aikavälillä tasapainossa. Muuten valtio voi ajautua finanssimarkkinoilla

---

² “Make room for fiscal action through debt conversion”, 15. huhtikuuta 2020, <https://voxeu.org/article/make-room-fiscal-action-through-debt-conversion>

tilanteeseen, jossa sen velanhoidon kulut kasvavat hallitsemattomasti ja se voi lopulta päätyä jopa maksukyvyttömyyteen. Tilanne ei varsinkaan kehittyneissä talouksissa ole näin suoraviivainen – hallitsematon kehitys vaatisi, että euroalueella tehtäisiin poliittinen päätös jonkin euromaan kurittamisesta. Poliitikka ja julkinen hallinto, erityisesti keskuspankki, viime kädessä määrittävät millä ehdoilla valtio saa uutta lainaa, eli käytännössä, mikä valtion maksukyky on. Euromaana nämä päätökset eivät ole Suomessa kansallisen päätöksenteon vallassa, mutta eivät myöskään Suomen politiikasta irrallaan. Suomi voi Euroopassa aktiivisesti ajaa tietynlaista menettelyä.

Monia keskuspankin toimenpiteitä ja euroalueen päätöksiä pidetään toisinaan sellaisina, jotka koskevat vain poikkeusoloja, kuten finanssikriisin hallintaa tai akuuttia koronatilannetta. Tähän ajatteluun liittyy oletus, että julkista maksukykyä määrittävät ehdot palaavat ennalleen esimerkiksi koronakriisin hellittäessä. Kuitenkin epäkonventionaalisia toimenpiteitä ja päätöksiä on tehty jatkuvasti jo yli kymmenen vuoden ajan, eikä niille ole nähtävissä loppua. Pikemminkin koronakriisin aikana tehtävät päätökset kiinnittävät julkisen maksukyvyn yhä tiukemmin keskuspankkiin kytkeytyviin toimenpiteisiin ja poliittisiin päätöksiin. Ilmastonmuutoksen torjuntaa ja laajemmin ekologista jälleenrakennusta tehdään voimakkaimmin tästä hetkestä eteenpäin vuoteen 2050. On ennakoitavissa, että koko tämä aikajänne on finanssikriisin ja koronakriisin jälkeen muotoutunutta “epäkonventionaalisten” olojen aikaa, jossa keskuspankeilla ja euroalueen poliittisella päätöksenteolla on ratkaiseva rooli julkisen velan merkitykselle ja hoidolle.

Riskien hallinta julkisen talouden suunnitteluun

Edellä mainituista syistä budjettitasapainotavoitetta parempi periaate julkisen talouden suunnittelulle on *riskien hallinta*. Yksi riskeistä – mutta ei siis ainoa – liittyy valtion riittävän maksukyvyn ylläpitoon. Maksukykyä arvioitaessa pelkkä budjettitarkastelu ei riitä, vaan on tarkasteltava läheisesti myös euroalueen instituutioiden, tulkintakehysten ja päätöksenteon kehitystä sekä Suomen mahdollisuuksia vaikuttaa niihin. Koronakriisin ajaksi euroalueen vakaus- ja kasvusopimus on pantu hyllylle. Suomen julkisen talouden tulevaisuuteen vaikuttaa ratkaisevasti, mitä sen jatkosta päätetään. Jos sopimus joudutaan neuvottelemaan uusiksi, sen alijäämiä ja velkasuhdetta koskevat rajat todennäköisesti asettuvat uudelleen.

Jo ennen koronakriisiä valtiot ovat noudattaneet vakaus- ja kasvusopimusta eri tavoin. Julkisen talouden kannalta myös Suomen on arvioitava, minkälaisia riskejä sopimuksen rikkomisesta aiheutuu, ja punnittava näitä riskejä verrattuna niihin seurauksiin, joita aiheutuu menojen vähentämisestä. Jos Suomi esimerkiksi toteuttaa ilmastotavoitteiden ja muiden ekologisten tavoitteiden mukaista työpaikkoja luovaa politiikkaa ja innovaatiopolitiikkaa, onko tästä mahdollisesti seuraava vakaus- ja kasvusopimuksen ehtojen rikkominen väistämättä pahempi asia kuin ilmastotavoitteiden laiminlyöminen? Menojen vähentämisestä aiheutuvia kielteisiä

seurauksia ja riskejä on punnittava myös suhteessa erilaisiin kokonaisverotuloja kasvattaviin ratkaisuihin kuten varallisuus- ja pääomaverojen kasvattamiseen, joita mm. IMF:n asiantuntijat ovat suosittaneet koronakriisin seurauksien hoitoon.³

Monitieteisen ympäristöntutkimuksen näkökulmasta on selvää, että jos emme panosta merkittävästi lisää terveydenhuoltoon ja vanhustenhoitoon, otamme kestävämmän suurien riskien suhteessa todennäköisiin tuleviin epidemioihin ja ylipäätään kansalaisten elämänlaatuun. Samoin riskit nousevat kohtuuttomiksi, jos emme muokkaa teollisuus- ja palvelurakennettamme radikaalisti vähemmän ilmastopäästöjä aiheuttavaksi ja luonnonvaroja kuluttavaksi. Julkisen talouden kestävyyskannalta on arvioitava myös, mitä rasitteita aiheutuu, jos kansainvälisiä päästötavoitteita tiukennetaan ilmastotieteen politiikkasuositusten mukaisesti, emmekä ole kyenneet uudistamaan tuotantoamme ja kotimaisia energia-, ruoka- ja liikennejärjestelmiä.

Merkittäviä riskejä liittyy myös selonteon mainitsemaan tavoitteeseen sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta (s. 6). Arviot rahamääräisen velan kestävydestä ja ilmastomuutosta ja muita ekologisia kriisejä ehkäisevien toimien kustannustehokkuudesta riippuvat suuresti siitä, miten nykyisiä ja tulevia kustannuksia ja hyötyjä vertaillaan toisiinsa (vaikuttavana tekijänä esimerkiksi laskelmissa käytetty diskonttokorko). Koronapandemia on osoittanut, että toteutunut kriisi voi muuttaa painotuksia rajustikin, pandemian tapauksessa ”kustannustehottoman” varautumisen hyväksi. Julkisen talouden suunnitelmassa olisikin seurattava sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden toteutumista suhteessa ekologisiin ja niistä seuraaviin taloudellisiin kriiseihin, joita eri sukupolvet kohtaavat eri määrän ja eri intensiteetillä.

Riskien kokonaisuuden hallinta luo vaihtoehdon myös valtiontalouden kehysmenettelylle, joka määrittää julkisten menojen kokonaiskaton (tietyn varauksin). Riskianalyysi asettaa vaihtoehtoisten toimenpiteiden riskit rinnakkain. Jos julkisten menojen kasvattaminen näyttää pienemmältä riskiltä talouden tulevaisuuden kehityksen kannalta kuin joidenkin merkittävien menoerien välttäminen, ei julkisten menojen kokonaiskattoa ole järkevää asettaa. Tai jos kokonaiskatto asetetaan riskianalyysin jälkeen ja sen perusteella, tietyn kovan reunaehdon linjaamiseksi määrääjäksi, on menojen kokonaiskaton rinnalle syytä ottaa ilmastopäästöjen kokonaiskatto. Sen avulla voidaan varmistua, että hiilineutraaliustavoite saavutetaan. Näin voidaan huolehtia, että hallituskauden aikaiset mahdolliset ”kipeät päätökset” eivät määrity vain julkisten menojen vaan myös talouden materiaalistien sisältöjen kautta.

Ensisijaisesti on vältettävä virhettä, että kriisin vallitessa tai välittömästi sen jälkeen sitoudutaan valtion velan kurissapidon vuoksi leikkauspolitiikkaan. Leikkauspolitiikka olisi virhe ensinnäkin siksi, että se vaikeuttaisi kohtuuttomasti kansalaisten hyvinvoinnin ja julkisen talouden tulevaisuuden kannalta välttämättömiä investointeja esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouteen.

---

³ IMF, Special Series on COVID-19, <https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLS/covid19-special-notes>; “Tax Issues: An Overview”, <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/covid19-special-notes/special-series-on-covid-19-tax-issues-an-overview.ashx?la=en>

tai nopeisiin ilmastotoimiin. Toiseksi siksi, että edellisen kriisin hoidosta tiedämme, että leikkaukset heikensivät julkisen talouden ja yhteiskunnan kykyä vastata ennakoituun pandeemiseen kriisiin. Kolmanneksi siksi, että vallitseva "epäkonventionaalinen" keskuspankkivetoinen valtion velkakestävyuden määräytyminen on poistanut keskeisimmän perusteen siltä, että velan määrää voitaisiin pitää julkisen talouden merkittävimpana riskinä.

Ekologinen jälleenrakennus⁴

Hallituksen sisällöllisten taloustavoitteiden kannalta (erityisesti ekologinen jälleenrakennus ja siihen sisältyvä talouden hiilineutraaliuden saavuttaminen vuoteen 2035 mennessä) on huomioitava, mitä julkisen talouden suunnitelmassa ei käsitellä. Siitä puuttuu kokonaistason hahmotus konkreettisista toimenpiteistä, joita talouden eri sektoreilla on tapahduttava, jotta hiilineutraalius saavutetaan oikeudenmukaisesti. Eri ministeriöissä on pohdittu monia niiden toimialaan rajautuvia yksittäisiä ilmastopäästöjä nettotasolla vähentäviä toimenpiteitä, mutta kokonaiskuvaa hiilineutraaliustavoitteen toteutumisesta on julkisen talouden suunnitelmasta mahdotonta saada: Kuinka kaukana nykytila on tavoitteesta? Mitkä ovat tärkeimmät keinot tavoitteen saavuttamiseksi? Miten keinoja on tähän mennessä onnistuttu toteuttamaan? Näitä arvioita tehdään rutiininomaisesti rahamääräisestä kestävyysvajeesta, talouskasvusta ja työllisyysasteesta, mutta hiilineutraaliuden osalta analyysi puuttuu likipitään kokonaan.

Nämä puutteet ovat erityisen valitettavia nyt, kun hallitus päättää akuutin koronakriisin jälkeisistä elvytystoimista. Jos julkisen talouden suunnitelmaa olisi tavanmukaisesti laadittu niin, että suunnitelmasta selviäisi, mitä hiilineutraaliustavoitteen mukaisia toimenpiteitä on tarkoitus tehdä seuraavaksi, elvytystoimet voitaisiin kohdistaa niihin suunnitelman mukaisiin toimiin, jotka ovat laajoja, nopeasti käynnistettävissä ja tukevat kotimaista työllisyyttä. Erilaisia työryhmiä on nyt asetettu pohtimaan kestäviä elvytystoimenpiteitä. Onkin ensiarvoisen tärkeää varmistaa, että nyt kiireessä tehtävät päätökset luovat polkuja, jotka ovat linjassa pitkän aikavälin tavoitteiden kanssa⁵. Nyt hahmotettavat toimenpidekokonaisuudet ja kestävyyspolut on syytä ottaa kiinteäksi osaksi tulevia julkisen talouden suunnitelmia.

Kunnioitavasti,

BIOS-tutkimusyksikkö

contact@bios.fi

<https://bios.fi>

---

⁴ Ekologinen jälleenrakennus: <https://eko.bios.fi>

⁵ Koronakriisin taloudellisesta hallinnasta: <https://bios.fi/koronakriisin-taloudellinen-hallinta/>